

Къырал жумушла

Казбек Коков Абхазия Республиканы Президентни къуллугъуна киршгенине жораланган жыйылыуыгъа къатышханды

КЪМР-ни Башчысы Казбек Коков Абхазия Республиканы Президенти Бадра Зурабович Гунба къуллугъуна киршгенине жораланган къуанчлы жыйылыуыгъа къатышханды. Аны юсюнден республиканы оюнуосу кесини телеграм-каналында билдиргенди.

Анда Россейни Президентини Администрациясыны таматасыны орунбасары Сергей Кириенко къырал башчысы Басчысы Владимир Путинни Абхазия Республиканы жаңы оюнуосуна алгъышала сёзон окъугъанды. «Къыралларыбызны араларында байламлыкъла шухъ эмда отурлу къошулулукъ халда айныдыды. Сизни башчылыгыгъада ала бютон кочелени рикперине ишанама. Россейни бля Абхазияны къарындаш халкълары бир тарых байлашдырады. Уллу Ата журт урушда Хорламыны кюню уа бизге энци мағананы тутады», - дегенди Владимир Путин.

Къабарты-Малкъары бля Абхазия Республиканы да араларында шухъ халла эрттеден бери келгенлери белгилемей болмай-ма. Ала правительстволарыбызны араларында сатуу-алуу экономика, илму-техника эмда маданият жаңы бля бирге ишлеуно юсюнден

келишимле бля бегитилгенди. Промышленность эмда эл мюлк предпритиялары араларында эки жаңына да хайыры байламлыкъла журютоледи, маданият жаңы бля да бир бири байкъыландыры кюч ала барады. Бир бирге билеклик этиуно чеклерине бизни республика Абхазиягъа хар жаңы бля да тутхулукъ этеди. Бюгон

а биз къарындаш республикагъа терк медицина болушлукъ берген машинаны бля УЗМ-оборуваныны сауугъагъа беребиз, - дегенди Казбек Коков.

КЪМР-ни Башчысы Бадра Зурабовични бийик профессионал журналикни, туугъан республикагъа къаны-жаңы бля да болушлукъ этуно излеген къуллукъгъа киршгени бля алгъышлагъанды. «Бадра Зурабович анга уллу ишанулулукъ этген абхаз халкъыны сокъурандырмазлыгына ийнанам. Қарындаш абхаз халкъыны бюгонюго мағананы иш бля журегимден къызу алгъышлайма, Абхазия Республикагъа айнау, жашау эмда монглюк тежейме! - дегенди Казбек Коков.

Жокълау

Саулукъ сакълауда къырулушлагъа къаралгъанды

КЪМР-ни Башчысы Казбек Коков бийил саулукъ сакълау бёлюмде къырулуш ишле бардырыла тургъан мекияланы халларына къаргъанды. Ол аны юсюнден кесини телеграм-каналында билдиргенди.

«Биринчи поликлиниканы жаңгы мекия къыска болжалны иинде медицина ишчилени бля саулукъларына къаратыргъа келгенлени алып тебирериди. Аны хайырланыргъа беруу саулукъ республикада саулукъ сакълауу биринчи бёлюмюно ишин терлендирилди.

Анда сора Дуби микрорайонда саулукъ сакълауу шахарчыкны тиерлеринде орналган учрежденилагъа къаргъанма. Сёзсюз, мында кёл зат иги жаңына журленгенди, мекияла шендоглоли мардалагъа келишеди, төгерекери тапандырылгъанды.

Төрениуле кёл жерледе эсленди: мекияланы иинде тургъан инженер инфраструктура, чыракъланы жаңылары, ишин тийишлисика бардыруу эм аялуу технологиялары мурдорунда къаруу, медицина болушлукъ беруино кавчествосун игилендируге себеплик этеди. Андан сора кардиоиспансерде болгъанма эм

бюгонюкюде ишлене тургъан онкология диспансерни къырулушуна къаргъанма. Битеу сагъынылган учреждениланы төгерекери тапандырылгъанды. Бир бири эзындан болыцаланы тизгинлери тохташдырылган мардалагъа келиширилликбиз.

Быллай мағананы жумушланы тамамлау Президентибиз Владимир Путинни башламчылыгы бля миллет проктлени жашауда бардырылы тебирегенлери, адалманы саулукълары сакълау бля эм жашауларыны кавчестволарын игилендируге бля байламлы этиледим, - деп айтылады билдирюде.

Эки къарындашны къадарлары

Ата журтун жигитча къоруулай ёлген Тауымыр Хамитни юсюнден маңа аны эгчи Бабаланы Лейла айхан эди. Ол ротаны тамата политругъ болуп тургъан Хамитден келген письмаланы, суратланы бек багъалы хазынагъа

августда ёлгенни эм Орёл областны Глазунов районуну Богородское элинде къарындаш къабарлада асыралгъанын шокчула жазып билдиргенди.

Хамитни ахыр сермешни Богородское элини къатында болгъанды. Кёл кёри олгъенди ротаны, бата-

лиле бегитилип тургъан индексирене жетип, «Ата журт ючюн!» - деп чаба эдиле. Гитеричле уа минометладан тохтауусу атдыра асырагъанды.

Хамитни къачан, къайда ёлгенни ахлары кёл заманы бля билдиргенди. Аны 1943 жылда 15

Махмут.

Хамит.

лыонду да атакагъа тамата политрук, танкланы алгъа ийип, кеслери уа ызыларындан барып. Тауымыр улуну солдатлары немис-

Ахыры 2-чи бетдеди.

Мадар

Шахар тийрелени игилендируге алланып

Алгъаракълада Регионгъа оюну этуу ара КЪМР-ни Къырулуш эмда жаш муржурт-коммунал мюлк министрствосуну жашуу журт мюлк бёлюмюно таматасы Астемир Аксоров бля тюзонлей эфир бардыргъанды. Аны чеклеринде ол, башха сорула бля бирге, «Шахарда чыракат болум къыруу» проект бля байламлы республикада бардырылган ишлени юсюнден билдиргенди. Игилендируге кереклик жерле къылай торло сайлангъанларды да анылгъатханды.

Ол айтханыча, тапандырыргъа тийишлай жамауат тийрелени сайлау жаңы бля проект 2017 жылдан бери бардырылды. Анга не заманда да бардырылгъанды. Аны чеклеринде тири къыташды. Сагъынылган кезюде 220 жамауат жерни бля 700 чакълы журтну арбазын тапандырыргъа онгъ табылгъанды.

Анда сора да, республика кесинден - 2,5 миллион, муниципалитетле да, 5,4 миллион сом къошхандыла.

Быллай амал, сайлауны тюзонлей кёл кётирю бля бардыргъандан сора да, тийреле къалай жарашдырылса иги болушлукъ жер-жерли администрациягъа айтыргъа негда за.gorodsreda.ru порталда

эсге сакъланды. Анга кёре жуукъ заманда «Черек къуачкъайды» деген проект бардырылгъанды. Саулал алып айтханды, объектни къырулушуна 105 миллион сом къоратылгъанды. Ишлени кезюнде жаңу журюенгелле жолла, солурча эм спорт бля жюрешиче жерле да къуарылгъанды.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман хазырлагъанды.

Тапандыруу

Эсгертемелени жаңыртадыла

Бийил Къабарты-Малкъарда «Эсгертиуню бажасы» халкъла аралы экология-патриот акцияны чеклеринде агъач фонду 60 гектар чакълы биринде къайын эм акъагъач терекчилик орнатылгъандыла.

Дагъыда муниципалитетледе 4 гектар тенг бирде къайын, акъагъач, къызыл, эмен, чынар эм кюйроч терекчилден 3,6 мингин салкъыкъыла. Ол санда 400-сю бля Нальчикде къуарла тургъан Хорламы паркын жашиллендирилди.

Аны бля бирге «Эсгертиуню бажасы» акциягъа кёре Уллу Ата журт урушда ёлгенлени хурметлерине жал сайын терекчилик орнатылдыла. Сагъынылган кезюде республикада 1,5 миллионгъа жуукъ терек салынгъанды. Бийил Уллу Хорламы 80-жылдына бля регионлада тереклени 27 миллионгъа жетдирид акъыл барды. Акциягъа жаш адамла, волонтерла эм башхала да тири къатышдыла.

Уллу Хорламыны байрамны алында эсгертеме да жаңырттыладыла. Ол иш сау айны барлыкды. Бу жаңы бля тийишли жумушла Нальчикде да башлангандыла.

Бюгонюкюде шахаргъа кирген жерде Уллу Ата журт урушун кезюнде фашистлени къошундан жюртгъанлагъа аталгъан эсгертеме да сортоп, жамап, теберекбашын тап халгъа келтирип журюешди.

Анда сора да, «Къабарты-Малкъарны 15-чи атлы дивизияны», «Нальчик ючюн сермешелне» эм «Т-34» танк эсгертеме да тап халгъа келтирилип, кезю кюмуандырыча болушдыла.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман хазырлагъанды.

Съезд

Жаш тёлюге айныргъа онгла къурау баш борчха саналгъанды

«Россей» миллет арада «Биринчилени атламлары» битеурсей жамауат-къырал сабий эм жаш тёлю биригюно IV съезди ётгенди. Аны къуачыны ачылууна РФ-ни Президентини Владимир Путин да къатышханды. Кесини алгъышлау сёзюнде ол ёсюп келген тёлюно тюз ниетли юйретюде бу организацианын мағанасы уллу болгъанын белгилегенди.

Аны баш борчу жаш тёлюге хар жаңы бля да себеплик этюдо. Нек дегенде жашауда биринчи атламлары этген хар инсанды муратларына жетюде билеклик этилгенни сёзсюз, андан ары келенип, жетишимле болурды. Жетишимле жетерге уа хар адам да сойгенин барыбиз да билебиз, - деп белгилегенди Владимир Путин.

Бу тюрбишюно баш кеситине Къарауучланы советини ишин сакъартгъа болушкыду. Аны кезюнде Президент сабийле, аланы

ата-аналары эм насийатчылары бля тиешелгенди. Андан сора жаш тёлю биригюно таматасы, Россейни Жигити Артур Орлов доклад бля сёлешгенди. Кесини билдирюнде ол эки жылы иинде къалай ишле тамалангъанларыны юсюнден айтханды.

Къабарты-Малкъардан съезде «Биринчилени атламлары» деген битеурсей жамауат-къырал сабий эм жаш тёлю биригюно регион бёлюмюно башчысы Аслан Шипшев, педагог-психолог Бозаланы Расул, дагъыда Шауаланы Асланбек, Александр Ночаев, Жарашуулары Лиза, Сабына Гетериева, Ислам Шыгъомо къатышхандыла.

Съезде уа 89 региондан 1 мингден артык адам айрылгъан эди. Ала абданла бля бирге «Сыйлы китап» бля шагъерейленгенди эм Шувълукъну жанын белгилеге деп оюналушхандыла. Дагъыда Жаңгы жылы алында бардырылган «Муратланы назы терегин» деген акцияны теспирин чыгаргъанды.

флешмоб бардырыгъа деп тохташхандыла. Алай бля, ол китаптагъы эсгертиулден бирини юсюнден жаш адамлагъа кеслерины оюмларыны ачыкъларгъа керек болушкыду.

Анда тышында да, съездин чеклеринде Илму-методика совет да ишин бардыргъанды. Ол кенгешде «Биринчилени атламлары» илму бля байламлы айнырча этюно амалларын сюзгенди.

Съезде дагъыда Сабий организациаланы халкъла аралы ассоциациясыны анытууну юсюнден да сёз баргъанды. Анга 50-ден артык адам къатышханды, ол санда РФ-ни Тыш къыралла бля ишлерины министрствосуну, Росмолодёжюну, Казакъстанны, Индонезияны, Абхазияны, Кыргызстанны, Мароккону, Алжирни эм Сербияны келечилери да. Анда аслам Ассосиация халкъла аралы жаш тёлю байламлыкъланы игилендируге себеплик этерге керекликсине бёлюнгенди.

Дагъыда жаш адамланы кёл сейир тюрбишюмури болгъандыла. Ол санда белгили спортчула, политикел, жырчыла эм дагъыда башхала бля.

Эсигизге салайыкъ, бюгонюкюде «Биринчилени атламлары» биригюне 11 миллион сабий киреди. 89 регионда аны 50 минг биринчи бёлюмю жеттишилми ишлейди.

Былтыр ала бардыргъан проктлесте 10 миллиондан артык адам къатышханды.

КЪАСЫМЛАНЫ Амнат.

Кенгеш

Тарых кертилик – миллет эсни кючлеуно мурдору

Ушакъ

«Психологну болушлукъгъан излеген айып туюлдо»

Оюм

Насып ёзеге ата бля ана бирлигиндеди

Жаңгы китап

Сабий – юйорню кёз чырагы

Правительство

Кыырал кыулулукчуланы хазырлауу кыайгысын кере

Кыабарты-Малкыарны правительствосуу Председатели Мусу-каны Али бардыр-ган кезилеу кенгеште адаманы социал жу-мушлары жалчытуу-ну, саулук сакылауда эмда туризме миллет проектини тамамла-нуу, агропромышлен-ност комплексни айнытуу, жаш тѳлю политиканы, транспорт бѳлѳмде ишлени кѳ-перинде сѳзѳшкенди. ала бла байламлы бегимлени эмда буй-руклыны проектерин кыбыл этгенде.

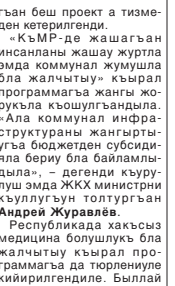
Жер эмда ырыскы бла байламлы халаны минис-трини кыулулукчу толтуу-ган Учаланы Таймураз кыралны илгинден Чег-ме муниципал районга эки автобус берилгени билдиргенди. Ала орта би-лим беруу бѳлѳмде хайыр-лануу кыулулукчуларга да-жыгынган мектеп Май районун илгенин кѳчѳ-рюлгениди. Ол Алехандров-ская элде ишленгенди, кимде да эки жѳз сабын-ге жерле бардыла.

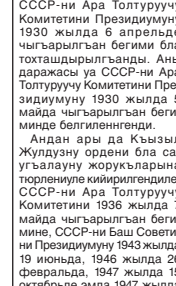
онглары толурак хайыр-лангыча, «Туризме жер»-проектте да кыатышырга онг болурча, Кыабарты-Малкыарны Правительствосу кырал эсепте салуу, кадастр эмда картография федерал служба бла кыо-шак келишин этгенди. Турки министр Мурат Шо-нуцков айтканга кѳре, анда сѳз информациялы байламлы кыюрютюуно юсюндѳн барады.

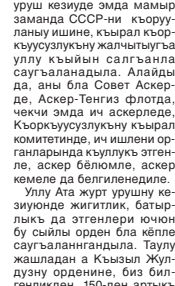
Россини Президентде халк кыулулукчулар кыулулук академия, КМР-ни Правительствосу эмда кыошак билим берген «Эльбрус» университет бир-ге оюнулашын, «Жигитлени заманы» федерал про-екти, «Кыабарты-Малкыар» Республиканы «Жигитлери» программаны бардыркы-дыла. Бу ишни чеклеринде энци аскер операцияга кыатышканын санында, адаманы айырар, бийик квалификациялы оюну-чланы хазырларга суюди-ле. «Ызы бла ала кырал власть эмда жер-жерли са-мууравление органлада, кырал компанияда эмда корпорацияла урунуга

боллукчула», – дегенди жаш тѳлѳно ишлери жаны бла министр Азамат Лѳев. Кыабарты 2030 жылга дейи айнытуу умтулары эмда миллет проектерини жангыртылуу тизмеси бла экономиканы айнытуу министр Рахманлы Борис шатырай билдиргенди. Ол билдиргенча, буйыл кы-рал программага «Гитче эмда орта предпринимат-ельств», «Регион бренд-леге жол берги», «Урунуу кыыйматтылыгы» регион проекте кыошулгандыла. Болжаллары бытыр чык-кы

гын бѳш проект а тизме-ден кыайрынгенди. «КМР-де жашаган инсанланы жашуу журтла эмда коммунал жумушла бла жалчытуу» кыырал программага жангы жо-рукла кыошулгандыла. «Ала коммунал инфра-структураны жангырты-ла бюджеттен субсидия-ла беруу бла байламлы-дыла», – дегенди кыуру-луу эмда ЖКХ министрни кыулулукчу толтуурун Андрей Журавлев.

Республикада хакъсыз медицина болушлуку бла жалчытуу кырал про-граммага да тѳрлениле кийрилгенди. Быллай болушлуктуу тапыгызын эмда ол нечк жѳнгил берилгенин ачык этерик кѳрѳмдѳлѳрѳн тохтадыр-гандыла, программаларга СВО-гга кыатышканын ондугруу эмда «Санатор-курорт багыту» бѳлѳмлени да кыошкандыла.

Кенгеште дагында агро-промышленност комплекс айнытууга республи-каны бюджеттен субсидия-ла бериге ою этерик кырал органы сайлан-дыла. Ол изленин федерал закон тохташдырады.

УЧАЛАННЫ МУРАТ.

Кенгеш

Тарых кертилик – миллет эсни кючлеуу мурдору

Кыабарты-Малкыарны Жамуат палатасыны пленар жыйыныуна сѳз Улуу Ата журт урушун юсюндѳн керти тарыхны саклауу, аны юсю бла республиканы жамуатын бириктириую юсюндѳн барганды. Анга палатаны, Парламентни комитеттерини, жамуат биригиуени келечилери кыатышкандыла.

да кюрешедиле, жаш али-мелени жанындан да анга сейир асламды.

этиу, жаш тѳлю полити-ка эмда ветеранларга бо-лушлук этиу жаны бла комиссиясыны башчысы Владимир Абановко а сѳ-зюнде энци миллет жаш тѳлѳно тууган жерлерине сыймекликке ѳсдѳрюю-

ара, Хазратали Бердѳс Рос-сейини тарыхында урушун жѳрѳни юсюндѳн кытай-ры айтканды эмда арт кезиуде фашизмни ууга-туу кыыралыбыз салган кыыйныны азайтырга, аны терс жанындан кѳргѳзѳтѳ-

Кѳтѳрѳлгѳн темага баш билдирюун палатаны кел-чиси Черкеслени халк-ла аралы биригиулерини башчысы Хаути Сохроков этгенди.

– Бу уруш эмда анда Со-вет Союзну хорлаганы дунияны тарыхында эм уллу ишленден бириди, аны эсде-туу, кыазуатты дѳрсѳт-рин анылай билуу бусаг-тадагы дуняда мамыр-лыкны бла ырахатлыкны сакылауда болушукчудула. Хорлануу, ол халкылагы кѳчтѳнген тынчтыкны багылау уллу кыралы-быны миллет эсни уллу кескиди, жар россиялини тин-ниет ышаныды. Бусаг-тада кыыралыбыздан, ол санда уа Кыабарты-Малкыардан кѳп жаш адамла энци аскер операцияга кыатышканды, алагыа кюч-ата-бабаларыбызны жигит-ликтери береди. Озган емдор бла байламлы шѳндѳ бѳтѳн туура кѳрѳюнди. Демениги кыралыбызны жигит, айтышлык тарыхы жаш тѳлѳнолени Ата журтка сыймекликке, арар таза ни-етте ѳсдѳрюу тууруу мурдоруу, – дегенди ол.

гивонда юнарминини 183 Ұранды, 8 кюлю, 13 жер-жерли бѳлѳму бардыла, анга 9375 адам киреиди. «Бирин-чилени атламарыны» 13 бѳлѳму, окуу юйлѳде 294 бѳлѳму ишлѳдиле, анга 75 413 сабий бле жаш адам кыошулгандыла. Былайда «Хорлануу волонтерлары» (анга 141 билим беруу уч-редениндан 8 924 сабий киреидиле) битеурсей жамуат биригиуени белгиле-ге тийишиди, ала тарыхны сакылау жаны бла кюрѳ-шгелеринден тышында, ве-лѳтеран организацияла бла байламлыгы ишлѳйдиле, энци аскер операцияга кыатышканын сабийлери-не да кыайгырадыла.

«Хорлануу волонтерлары» битеурсей жамуат кыымылдууу регионда ара шабаны ишин кыурау жаны бла келечиси Тимур Иорзбабаев да ишлѳрени юсюндѳн билдиргенди.

Алада жазылганыча, Тау-мырзаланы Мажитни жашы Маскут 1922 жылда Тѳбѳн Чегемде тууганды. 1937 жылда 7 класны бѳшѳп, Нальчикде пѳдчиликке окурга киреиди, анда оку-у турганлай, башланган класлада устаз болуп иш-ленгенди. Чиличилени бѳшѳ-андан сора уа, тамата клас-лада географиядан дерсе-ле бергенди.

Палатаны маданият, тин хазаны сакылау эм аспам-лы информация органла жаны бла комиссиясыны башчысы Феликс Иванов тарых-маданият хазанын сакылауда Улуу Ата журт урушун юсюндѳн керти тарыхын баш магънады, борчка санаганды. «Жа-наутаны бириктириуде, бю-тѳндѳ кѳп миллетте бирге жашаган жерледе арада келишуулюкн кючлѳуде ол эм ашы амалды. Озган

Жарыкчыландыруу эм илму министрни орунбаса-ры Моксаланы Ачмез эм алгы Ата журтуну кыуруула-учуу жшында мектептеде окутуу ишде бу темага эци сѳз бѳлѳнгенин эс-гертенди. Ол айтканыча, жар ымындан Ата журт урушун юсюндѳн дерсе берилеиди. «Магънады ушаклы» бардырылдыла.

«Хорлануу волонтерлары» битеурсей жамуат кыымылдууу регионда ара шабаны ишин кыурау жаны бла келечиси Тимур Иорзбабаев да ишлѳрени юсюндѳн билдиргенди.

«Хорлануу волонтерлары» битеурсей жамуат кыымылдууу регионда ара шабаны ишин кыурау жаны бла келечиси Тимур Иорзбабаев да ишлѳрени юсюндѳн билдиргенди.

Билим

Студентлени санаына кыошулады

Бусагътада Кыабарты-Малкыар кырал университетде 50 кыралдан 2448 адам окуйду. Саулал алып айтканды, вузу студентлери 12,57 проценти эми кырал салган стратегиялы борчун толтурууга толу келишеди.

Кыатышырча билим беруу программала кенгертилге эм алагыа ий бо-

лум кыралларына дайым кыайгырылады.

Университет, миллет проектини толтурууга кыо-шумчулук этгенден сора да, законодательствону из-лемлери бууламызны кыаты контроль бардырады. Анга кѳрѳе тыш кыраллы студенте бла ишлеу Федерал законну жорукларына тийишлликке тамамланды.

Тыш кыраллы студентле бюджет жерде окурукчыланы сайлаган конкурса кыатышкандыла. Алагыа РФ-ни Правительство оюнуу кыотасына кер федерал бюджеттен энци жерле бѳлѳнгенди. Контракт бла жаланда Россияни инсанла-ры окуйдула, тыш кырал-лы студентле уа ол энци халда берилеиди.

Билим беруу жаны бла халкыла аралы байлам-лыканы кючлеуу Россияни политикасыны кыыйматлы бѳлѳмлеринден бирине санады.

«Эге сала айтаскы, РФ-ни Президенти Владимир Путин 2030-2036 жылгага кыралны вузларында тыш кыраллы студентлени са-ны 500 миннге жетдирчи-

МАГОМЕТЛАНЫ СУЛЕЙМАН хазырлаганды.

Аскер саугыла

Кыызыл Жулдузуну оргени

Кыызыл Жулдузуну оргени СССР-ни Ара Толтуруучу Комитетини Президиуму 1930 жылда 6 апрельде чыгарылган бегими бла тохташдырылганды. Аны даражасы уа СССР-ни Ара Толтуруучу Комитетини Президиуму 1940 жылда 5 майда чыгарылган бегимде белгиленинди.

Кыызыл Жулдузуну оргени бла уруш кезиуде эмда мамыр заманда СССР-ни кѳру-лануу ишине, кырал кыор-кыоуузулукну жалчытууга уллу кыыйн салганланы даражасына аладыла. Ала эмда да, аны бла Совет Аскер-де, Аскер-Тенгиз флотда, чекми эмда ич аскердеде, Кыоркыоуузулукну кырал комитетинде, ич ишлени ор-ганларында кыулулук этте-ле, аскер бѳлѳмде, аскер кемеле да белгилениди.

Улуу Ата журт урушун кезиуде жигитлик, батыр-лык да этгенлери ючѳн бу сыйлы орден бла кѳлѳ-ле саугалангандыла. Тѳчѳлу жашалдан а Кыызыл Жул-дузуну орденине, биз бил-гендиктен, 150-ден артык адам тийишли болганды. Аны бла эки эмда кюч кѳрѳе саугаланганла да кѳпѳ-ле. Сѳз ючѳн, Тѳбѳлѳнны Хаким, гвардиялы старши-на Кыудайланы Жамбот, гвардиялы лейтенант Ача-байланы Магомѳт, рядово-

Андан ары да Кыызыл Жулдузуну ордени бла са-угъалауу жорукларына тѳрлениле кийрилгенди. СССР-ни Ара Толтуруучу Комитетини 1936 жылда 7 майда чыгарылган бегим-ине, СССР-ни Баш Советини Президиуму 1943 жылда 19 июнда, 1946 жылда 26 февральда, 1947 жылда 15 октябрьде эмда 1947 жылда 10 декабрде чыгарылган Ужаларына кѳрѳе.

Аскерден дагында агро-промышленност комплекс айнытууга республи-каны бюджеттен субсидия-ла бериге ою этерик кырал органы сайлан-дыла. Ол изленин федерал закон тохташдырады.

УЧАЛАННЫ МУРАТ.

Эки кыарындашны кыадарлары

Ахыры. Аллы 1-чи беттеди.

Аны эгичи Лейла асыраган писмоланы ичтеринде уруш жылда чыкъган газетден кесилп алынган бир кыагы-ры журун да бар эди. Анда «Совет Аскерини» кыуруучу ючѳн сѳрѳшмелде кесирини батыркыларын кѳргѳзгѳн солдатларын бла офицерле-рин правительстволу сауга-ла бла саугылауу юсюндѳн айтышты. Кесими сѳрѳси Саугъаланган офицерлени ичтеринде Таумырзаланы Хамитни аты да бар эди.

«Хамит таматабыз бол-ганды. Назмула бла сѳ-зюндѳн эци, Кесими сѳрѳси иштин болсам да, ол бла башкы кыарындашым Маскут кыра кѳзѳлѳе эдиле, – деген эди Лейла бир тѳбѳгениндейди. Ол заманда Маскутну юсюндѳн халар со-рауу ичтеринде да таумур-за Маскут кызы Асият атасы бла байламлы кыуруу шарт бла документ жибегенди редакцияга.

«Аскерден кыайткандан сора, Маскут Кыазактаны Стетник шахарында устаз-лык ишин андан ары бар-дырганды. 1956 жылда тууган элине келгенде ан-да, ол огурулу усталыгы бла ишленгенди, сабийлени гео-графиядан окутканды.

Сынау

Багычуу амалларын сюзгѳнгиле

Кѳп болмай Кыабарты-Малкыар кырал универ-ситетини медицина акаде-миясында Туберкулѳзѳн битеурсенин кючѳн жѳрѳ-тѳн «Фтизиатрияны жан-гы трендлери» деген кон-ференция ѳтгѳндѳ, деп билдиреиди вузу прѳсс-службасындан.

Аны кезиунде белгили специалистте, жаш врачла эл студентле да туберкулѳз-андуу ачыкылаууу бла андан багынуу амалларын сюзгѳнгиле.

Фтизиатрия жаны бла жан-гы технологияла чыкъган-ладан, ол санда хирургия кыыйматлы болганды, айырар айтканды.

Эсепле

Алчыланы кыауумунда

Алгаракыла «Жашил Патруль» битеурсе-еи жамуат организация «Миллет экология рейтингни» эсеплени чыгарганды. Анга кѳрѳе кыралны регионларда экология болум тигилери эм алчыла белгилениди.

«Жашил Патруль» битеурсе-еи жамуат организация «Миллет экология рейтингни» эсеплени чыгарганды. Анга кѳрѳе кыралны регионларда экология болум тигилери эм алчыла белгилениди.

«Жашил Патруль» битеурсе-еи жамуат организация «Миллет экология рейтингни» эсеплени чыгарганды. Анга кѳрѳе кыралны регионларда экология болум тигилери эм алчыла белгилениди.

Кыармашуулук

Тизгин жыйылганды

Кыаштатауа районну Маданият юю-но тѳгеринде, ороамда да культурада ишленге, профессионал байрамла-рына атап, субѳтѳнни бардыргандыла. Черѳк районну элперине солугта кѳп

Адам келгенин, Огъары Малкыарга бара, кесибиз да керѳуд. Субѳтѳнниден сора элени ара ороамлары тазаланган-ларына да с бурдук.

АВУ УЛУ А.

Суйбат

Абаданна

Бизынгыда жашаган Төпеланы Суйбатха 95 жыл болады, алай ол тирлигин тас эмгенди, тудурыкты билемди, айткануу, арт заманнагы эгерге, сейрикти хапарла айтады.

Аны атасын окуурга, жар зарга да Кызим хажжи койретгенди. Ала бир бирден узак жашамакты баалады. Атасы Мусса койрло болуп, уч жашы бла кич кызы болгонда, Улуу Ата журт уруш башланганды. Ол заманга эсли киши колхозну паркомуну секретари эди. Элли жашында да жыйыл, биринчилен сананга кеткен эди фронтка.

«Манга ол заманда он жыл бола эди», - деп эсгереди Суйбат. «Койрло бек татамасы мен эдим. Бюгюнча симдеди, ананы атабызы кийимлерин, жол азыктын да бир чечомандан салып ашырганды. Атам, бары-барында кырамакты: «Хай дегиз, ангагызын айтканды деп чымкагыз, мен а көп мынчалы жетерме», - деп кетти. Аныга ишине көрө көп колабыз кетино эди, аны союверин, хар заманда кол койкырык сунганга. Алай атам бла ынмам а зындан бир бек жылдыла. Мен, кытарлына барып: «Атабыз кыйрык кетип барды деп сорама. Ынмам, жыл-муклярын суротте: «Урушка, кызым, урушка», - дейди. Аны эшиткендеги, уруш не болганын артыкк ангы-

ламаганын эсем да, чартлап, атыма зындан орамга чыгамын болсамда аны көр-рамдамын...»

Биринчи жылда Мусадан чупкоп писмога көле эдим. Халам бол: «Кыркымакты, ордолуу бля кыйтыркыбыз», - деп жазуучу эди. 1943 жылкы дери айдан бир көрө писмо алып турдула. Аланы хар жерден деп анналары койорконо туюнодса асырап болганды. Бир жол а ол былай жазды: «Дон сууну тирисине уруш этебиз, кеден жауган оклы деп сорама. Ынмам, жыл-муклярын суротте: «Урушка, кызым, урушка», - дейди. Аны эшиткендеги, уруш не болганын артыкк ангы-

лыр ююнч кыламагандыла. Элли ююнчю кылдыла уу Суйбат Холаланы Жуиосу бля бир ююур кыраганда. Аланы тойларна битеу эрде жашаган таулупа, кыргызьылды да келген эди. Ююрге оңир сабий тууганды.

Суйбат куюконо, чамны, кыларды союген тишируу болганды, бюгон да ол кылыгынын кырмаганды. Аны кытаңды олтурсан, озган заманнагы эсгерге, хапар айтыр, бирде уа чамга ласьырдыла да ётер. Ол арау да жыргалганды, аны кырандыш, Төпеланы Алминь атасы Абдул-Халим да, уста эди жырга.

Энде Суйбатын айтканына бек тынгылагандыла, намысын, сыйын да көргенди. Бир жол а кыонжуга кыз кыламын, кызым, жесиң экеуге туттурма: «Кылымк туюломе, койме элтигиз», - деп, кыты болма. Көпте: «Энди келгенсе, тукумуну, жашын да намысын-сыйын тошкорме, кыл», - деп тилкейди. Кытаңды да кый-майды. Сора Суйбат келеди. Босагада жатады да: «Мени юсюм бля ётпө кеталык эмес, тебирей» - дейди. Кыз, улайган тишируучу намысын эмен, аны ююм калпап кеталмады. Бюгонлюке ол ююру кой сабий ёсюрөди. Суйбатын эслиги, оюм-лугутуу алабга себеллик эттерди.

Колхоз иште да ол көп кыйын кышонанды, элине кийим, дыйраңна, тирлик жыйргыга чыгаруучу эди. Кууанчы ш болса уа, биринчи болуп соювер эди эси-су этерге. Ол замандагы «Коммунизм жол» колхозу председатели Чочайлыны Кыйтыргызын кысы Салих Суйбатха аса керек келгенди болуш манга тишируула нархох артыртыга, сабанга да чыгарырга деп.

Көп жашан көпкө көрдө деп бошанд айткыламы, алагуу Суйбат бир заманда да көп озкозук эткенди, бахшаланы да жапсар, кел-лендире билгенди.

ХОПАЛАНЫ Марзият.

Ушакъ

«Психологгуну болушлугун излеген айып туюлюрю»

- Саулуку психика - ол неди?
- Адамны психикасында заран болмагынын ачыкк шартлары барды: ол ююорине, жамауатта, ишинде эл башха жерледе кесин жерин тандайла. Ата эсе, аталык борчун олтурдула. Ююорине туталды. Ана эсе, аныккен деген өзге өмүрөдөн бери аныккан магындан ангылайды, ани керек сабийлерин ёсюрөди, шендою дунчада уа, эр кишилене артка кыла-ды, устоулык жаны кыла-ды. Кызыксы, адамк эмс аллына туюлюдо, көп байламлыкты ол башкала бла байландыла. Кытаңдагылыны эшитеди, ангылайды. Жер башында бир адам бла келишимден, жамауатта керин тапмаган, халкы ичинде кесин журюте билгенге, аталык-аналык борч не зат болганын эшитирге союмгөн, аталына-анасына журмет этмеген, артыкк эсико, артыкк кёло - быйлы инсанга психика жаны бла сорула болурга болукчудула. Жамауатта жашуучу баш мурдоору: аймаутыныгы-кыйтыргыныгы билире керекте, адамданы араларында дистанцияны (орус сөз бла айырланы-сакъ) өзгерте керекти, аны бузарга айткыламыды. Битеу-кыламыды андан ангылайды, ангыламыды - аны психикасы бла байламдыла.

- Сора соймеклик, журмет эте билуу атабга, анага, апалага, ынгага, сабийлеге, иште адамгага адамны психикасында хатасы болмагынын көргөзөткө?
- Сёзсоз. Соймеклик, бир бирге журмет - жашуучу мурдооруда, аны бла бирге ала психиканы саулугун көргөзтөн шарттадыла.

- Улуу адамны кылыгы уа торленген керсегин, бирин, психимат керек болур мынга, дериксе. Алай сабий жилия, кылымкысызлык эте, хали куюне жоо кер торленсе эсе, ёсоди. Сабийге психолог неди психимат кереклисин кылайын билемби?
- Тигиниче, кылай кийингенесе ачырксы бля да эс бурмай эсе, хант кынанда да болганын кыташы эте эсе, юйде адамла бля сёшлөширге унамай, алтын атам багылаы ил-лелары, кыламыды, оюларын башхалагла саугалый эсе, сагыайлыксы. Неда мульфильмеге, жомак кытапнага, оюонга сейри болуп турганыйла, бир кезинде уа ол сейрилер жоо болуп, жазылы кылаа, теңчиклери бля ойнакка сылтасуз мудах болуп турса, аны

Бюгонлюке кюн сайын биз көп жаңы хапар эшитибиз, аспасын жарыштадыла. Адамла кыйгырганлай туралдыла. Улуулары халперин сабийле да сөзөдиле, мудахсыдыла. Бир-бирге уа торленип башалайдыла, алабга психологу неди психиматри болушлугу керекди. Алай биз юйрменгебиз алыска апада багылырга, уульган да, кыоржыган да этебиз. Юйрменге уа керекди, неж дегенде шибендою дунчада аспасы сынаудан ёткен кылымкыракды. Бу соруулары биз КЪМР-ни психиматри эс наркологию арасыны клиника психологу Текуланы Виолага бергенбиз.

врачка көргөзтөпөз. Не психология, не психиматрга.

«Бюоржурга керекмейди, бир улуу кыламын, бир улуу кыламын уа торленирими? Бирде, дуня бла байламлыкларын юзде, депрессия-луга киредиле. Психолог болушса уа, иште да чыгадыла, юйориндеңи да кесилерин тал журютедиле.

- Хар сөзгө келген халпарын баш-ха адам билмеди эде?
- Бир адам да угатый. Пациент манга бир заттын да буюрдумай айтыргы керекти, алай болмаса, мен анга болушлыкты туюломе. Аны халпар, менден сора, бир адам да билим туюлоддо. Врачы жокду эринкиги пациентти оңи жашауун башкала бла сөзсөргө. Пациент бля психологу араларында кылады битеу айтылган зат.

- Виола, бир пациенте кылай болушканынгы айтсагы эди? Биз не тукандуу, не элион айтмайбыз, жалаң окуучула психикол кылай ишлегенин ангыласа сие эдим.
- Бир тишируу руфла болганды, кытаңды уа - эгечи. Авариялуга туюншенди да, эгечи ёлгенди, ол тишируу а сау кыргалганды. Ол отуода кеси кыларга кыоркум башлаганды, машинага да оттурмай эди. Сөзгө сөздөндө сора такиме биринчи керек олтурганды. Ююке кеси да кытады, элгенмеди. Бусагатада толусунай алгын формасына кыайтышанды.

бегирек ышанып башлагандыла, алгадан эсе кеборек келеди. Быйлада бир затны эчи керетрге союме: бизи республикада психолога тынчырка бардыла, психиматрга уа - жалаңда тёмзема болганды. Белгилисина, не арууну да ал кезюнде бакьтыган тыңды, оза уа, анга болушкан кыыйнанды. Нек кел-мейдиле замандагы? Улайгандан. Таулупа юйоринде болган заттаны тышына чыгарырга соймеди. Эр киши юй бийчеси тос эсе, хар аны билген адам ол тишируу бир терс затны этен болур держи, эр кишини психикасы торленген болуру, анга психологу неди психиматри керек болур деген акыл койруу башына да келип туюлодо. Жашуа уа кирештеди - юй бийчелерин туюен көршөле психологу, бирде уа психиматри болушлугу керек болды.

Кавказда жашаганла жорек кыйынлары буюрдурадыла, аныкк айтыр-гы соймеди, аны кыарычылдык суналды. Кыарычу эсегин, тынгыла да битеу Аллай тынгылау келбени жашууларын буганды. Юйорде адам ёлсө окунуа, жукулдара кесилерин бир чекледе туталдыла. Халк жайылгандан сора кычырып жилиды баш иеси ёлген тишируу, сабийлери. Бам, чекле бир жаны бля иги болура, алай басылгы турган эчу адамны ичин койдорду. Адам кеси кесине болушмалзгынын анылааса, врачка барырга керекти. Психологу, психиматри болушлугун излеген айып туюлоддо.

БАЙСАЙЛАНЫ Марзият.

Насын ёзезу ама бля ана бирлигиндегу

Сабийле бля көп тебеширге туюшени бля байламлы аланы ата-анала кылай юйреткенлерине шакьат болма. Бирлери, мактауга юйреткенди, кеслерди алапаларыны, тамаланы араларына кирип, орталарына олтурдула, бизибс бу дуняны иелери дегенча. Бирлери аналарыны усталарыны этелкелеринде тутханлай туралдыла. Бирде, адам кирсе, ёрге кыбадыла, бирисле кёзлерин терезеге бурдыла... Юйде намыс-сый кылай эсе союверин, анын эгерлеринде кёронюп турды.

Быйлада дагында бир затны белгилерге тошеди: аланы жыларга, төспөргө, башха затка юйретирге башына жюроткенде да аспасымында аналардыла. Алапа ол иште а кыташыдыла. Бам, кими ишен чыкканмай, заман тапмагандан, кими самва-зырдыла, эринимден дейди: Бирде уа, башха ююру куурап, аладан кенг жашагандан. Жалаңда сабий спорт бля байламлы болса, бир-бир атала аны жетишимли болуш манга тишируула атка икитди. Алай аспасымында жашланы да жалаңда анала юйретедиле. Анда болурумы бизи жаңгыльчымбы?

Ажоскюночи иш бизи аспасымында, алгын заманда да эсе кыламын, алабга психологу неди психиматри керек болур деген акыл койруу башына да келип туюлодо. Жашуа уа кирештеди - юй бийчелерин туюен көршөле психологу, бирде уа психиматри болушлугу керек болды.

Биз сыйналы ёткенде, психикасында тынчырка чыгаруучу, брөнч керек эди. Энди ол жаны бля тынчыркады. Сёз ючөн, Герузланы Хызырны жашлары Ибрагим бля Илипс, шолуу айыл мейданагы уасты конкурс кыташырча эришуу бара эди. Ары бу окуу юйден да Гузеланы Абдул-Керимни кызы Лейла кыошууганды.

Борис Абдулпегин айтканды кер, 2026 жылда шолуга тынгылы ремонт этилдики.

Совет заманда билим беруино олтурмак болга-ны айында ашкырап келди экзамен берип, жаш адамла сойген институттарына кираллыкларында да айдты шолуу директору.

Биз сыйналы ёткенде, психикасында тынчырка чыгаруучу, брөнч керек эди. Энди ол жаны бля тынчыркады. Сёз ючөн, Герузланы Хызырны жашлары Ибрагим бля Илипс, шолуу айыл мейданагы уасты конкурс кыташырча эришуу бара эди. Ары бу окуу юйден да Гузеланы Абдул-Керимни кызы Лейла кыошууганды.

Тау элде

Юйретуу ызга - эңчи мағана

Огары Малкзарны 2-чи номерли орта шолуну директору Жангуразланы Борисден окутуу-юйретуу иш кыламын сөрдүк.

Ол айтканга кер, Бюгонлюке шолуула 155 сабий болалдыла. Аланы окутуган усталда кыйырма бля ёртдоле, сабий сакда 10 юйретуичи барды. Ол кюн бу окуу юйде районку школларидан жайылгылы ишине уасты конкурс кыташырча эришуу бара эди. Ары бу окуу юйден да Гузеланы Абдул-Керимни кызы Лейла кыошууганды.

Борис Абдулпегин айтканды кер, 2026 жылда шолуга тынгылы ремонт этилдики.

Совет заманда билим беруино олтурмак болга-ны айында ашкырап келди экзамен берип, жаш адамла сойген институттарына кираллыкларында да айдты шолуу директору.

Биз сыйналы ёткенде, психикасында тынчырка чыгаруучу, брөнч керек эди. Энди ол жаны бля тынчыркады. Сёз ючөн, Герузланы Хызырны жашлары Ибрагим бля Илипс, шолуу айыл мейданагы уасты конкурс кыташырча эришуу бара эди. Ары бу окуу юйден да Гузеланы Абдул-Керимни кызы Лейла кыошууганды.

бир кесек кысыка э?! Этими, этмедими? Этерикге ушайды эди тишируу аны айтканды.

«Биз сыйналы ёткенге арта-да. Экиси да кёз аллыбында ёстендиле. Бир - толук юйорде, бир - атасы ажмылы ёлоп, алаы, Бир бирин сойоп, аллай юйор кыраганды. Сора не болды былай? Быйлада бир зат келеди эсиме: керекли жерде айттырга керекти керти сёзю. Кими жокду аман кылыгы? Биз - анала, ба-лала да, бам, аны тозотирге керешейми, буюрдуурга керешейми. Арта уа, юйор жашуучу аууругуу баса тебегенде, ол аман кылыларыбыз, бугутуурга унамай, тышына чыгадыла. Алай бля тишируу да тишируулукуну, эр киши да эрикти тас этедиле.

Болсада мен жанында анга тиийиш эр киши союверин илеме, ити ширегуура туюбөгөмеги. «Мен кылмо излейме? - дейди жыллары ашык-дырган кызым...» - Жалаңда иши болсун дейме, кеси бам, аны кутарырга мени куюме тошмезча». Терсеп деп кылай айттыркыса анга? Жашуа мадар эте билмегенде, билгенде да бар. Бирле тарталды баш иелерге, сабийлери да алтга атпа, эгерде, башхауа уа кыоржыдыла ол жууулайкыздан.

Бирде Интернетде октуганмын тошорююю эсиме. Бир эр киши анда блай айтыган эди алда сагыынганган заттаны керилден: «Ити ююне жара-рашкан кийими болмагын жалаңны айнады? Неда болганды келгенди? Ити уруп, жарыштыртымы кире-ди? Эр кишилеге да ол кёздөн кырагызы. Ол тиширула жаратмагын эр кишиле кыдаан эсе да бир узыкылдамын келгенди? Сизни кырандылашыры-гы, ата-ана кырандылашыры-гы, кырандыла-згеч-ден тууганын, жашлары-гы туюломудуле?»

Жашуа жорукулга бир-ча болса да, аланы хар кимге да бирча келишме-гендери көп соруула туурады. Бу бюгон жыры, назму, төпөсу эришуилеге келген миллет кийими аруу жашкычкыла бля омакк кызычкыла ол соруулага жуууа табарламы?

Ол биз жараткан, жаратмагын эр кишиле, тишируула мда бу алтыбиз да айланган сабийчеле ёстендиле. Алай а, жашауда бам келгенча, алгын-гылдан башха эдиле. Бюгонлюке да ушамыдыла ата-аналарына. Тамбалагыла да ушарык туюлоддо. Бам. Ала арта кылай жашаркыдыла? Нени сою-риклиде? Неге сансыз болу-рукчылда? Не иште хайыр келтирликтеди? Кесилерин кылай табаркыдыла? Ол састышаны жалаңда анала угатый, ата бля ана алдан бирге этселе, кылай иги болук эди!

МУСКАЛАНЫ Сакинат.

Хар бирини кесини ёсюю жолу барды

Экинчи апрельде, Аутизмни юсөндөн информацийны жайычу битеудуния ююн-де, аутист сабийле усталары, аталары-аналары бля бирге КЪМР-ни «Жаш тёлю койоно алында батын кыламын» келген эдиле. Майданда сабийлени суратларын-дан кыраган керомчоде ала-мат ариу ишле бар эдиле - кыагата караңдаш, ёл-мастерле бля хайыр-ланган, пластилиден, торло-торлю кыумачладан да этилген. Туюорсюлю мел-лени сабийлени кыларна-да бергенди, асрадыла жомакчылыны жигиттерини сыфталарын суратлаган-дыла. Быз бла аниматорла журт-төпөсу оюнла кыра-гандыла, алабга уулуга, гит-челе да кыташындыла.

Бирде уа ишле бар турганда, кыабыргада аутизм оюондон ролж кы-таралып турганды. Анда бир дианозирсы болган са-бийоно алында батын кыла-тал жашуу этерге болуун чертилгенди. Хар сабийни кесини айыну жол барды. Бюгонлюке аутистле дара-жалы окуу юйледе билим бериле жерде устала болуп да ишледиле. Ала барсы да бир кийик тую-лоду. Хай, ёмюрлеринде да болушук кереклирине да барды, алай алапы спе-циалисти анычтыра оңлта табдыла.

Насыклар, арт жылда аутизмни юсөндөн ачыкк ай-тын башлагандыла. Бу дия-

Жандоурлык

гнозу бля сабийлери болган хар ата-аналары специал-исте болушадыла. Аз-аз шолуда энчи класса ачылып баш-лагандыла. Жетмей оспе-

«Ишиз кыруутуугузу ала болур? Адамны кылымкыларына тынгылагы алай тын туюлоддо - Хай, аллай хапарла жокчула, ол бек болушды. Сууну куючкеси.»

- Адамга бусагатада психоло-глабга, психиматрга кеборек барамдыла? -

Хай, бир пациенте болушук, ол аны битеу теңилерге, жууукарына айтады. Алай бля адамла бизге

КВАПЛАЛАНЫ Марзият.

жарамалыгын ангылайса. Библиотека да ишкз тур-мады. Анда ишине да керек-ге киргенбизде, Ксаналаны

МАМАЙЛАНЫ Алий.

Жамауат

Сынамларын туура этгендиге

Нальчикке сангырау эм осал эшиткен сабилени реабилитацияларын соруларуу сюзюнгендиге. «Юйор – сабилени реабилитациясыны мурдоору. Аман эшиткен сабилени реабилитациясыны шендую амаллары» темага жыйылыу «Единая Россияны» «Кючлю юйор» партия проекти чеклеринде кыралганды. Илму тобешуу КМР-ни сарыт сактын министрствосуну Республиканы кеп профилю сабий клиника арасында кыралганды.

KABARDIN-BALKAR.ER.RU сайта бидиргендерине, тобешуеге Санкт-Петербургуу куулаккы, тамаккы, буруну эм шөлөшүнү илму-тинтүү институтуу келечилери кыташканды.

Сабий аман эшиткен, сангыраулыктын ачыкканын эм бу арууу профилактикасыны шендую амаллары бла шагырей болгандан сора, белгилери врачлагга примгьга барырга өт болганды. Былай амалла партияны регион

беломною эмда «Мен дунияны эшитем!» жамауат организацианы башламчылыккы, Санкт-Петербургуу илму-тинтүү институтуу болушугуу бла кыралгандарын айтырды.

Семинарны «Мен дунияны эшитем!» жамауат организацианы башчысы, партияны «Кючлю юйор» проектини жамауат советини келечиси Елена Попова бла КМР-ни урууну эм социал кырууларуу министрини орунбасары, партия проектини регион жамауат сове-

тини таматасы Елена Романова ачкандыла. Ала сюзюнгөн сорууну мағаналыктыгын белгилегендиге эмда бу жаны бла ишени тирилтирге кереклисини чертендиге.

Елена Попова ол таматалык этген жамауат организацианы сангырау эм аман эшиткен сабилени багынуу кырууда жерини юсонден да айтканды.

Санкт-Петербургуу илму-излем институтуу башчысыны кенгешчиси, медицина илмуланы доктору, сурдолог, Мечников атлы СЗГМУ-ну оториноларингология кафедрасыны доценти Газиз Түфтаулин илму-клиника тинтүүлени мурдорунда сабилеге болушуккы шендую амалларыны юсонден айтканды. СПб НИИ ЛОР-ну методистини, сурдолог Олыга Зонтова коклар имплантациядан сора сабилеге керекли багынуу юсонден айтканды.

Тобешуеге келген ата-аналары сабилерине бакъганда, окуууда, реабилитация кереклини алгандан кезиде тобеген «кырмаулан» юслеринден айтты, аланы кыалай тамалларга болушугу юсонден аныгылау алыгандыла.

Иттинуюк

Жырла, назмула айткандыла

Озган жыйында Къашхатауну сабий садында Малкър балкыны жагыруу кюнине аталып байрам халканы.

Анда сабийле кысха оюнла кыргюзгендиге, назмула, жырла айткандыла. Юйретуочиле алагуа улту кылаын салгандары керюнот тура эди, шөлөшгенери да сейрилик, юскимилери да аруу. Юйретуочиле кыуанып кырал турганды алагуа. Кеси тибизде да бок, атак шөлөшгендиге жашкыла бла кычыкчыла.

Аланы юйретгенле уа

сабий садны директору орунбасары Тюменланы Мариям, юйретуочиле Даутуланы Светлана, Кыдаланы Фатимат, Мокъаланы Лида, Биттирланы Жаннета, Агъайланы Оксана, Мызыланы Милд-жана, Фрийланы Асият, Чатталаны Фатима.

Дуэмажланы Мадина уа байрамны хар жырына, назмуна, аны мағанана сына кере макам салып,

байрамны бютон жарык этгенди.

Сабий садны директору Ностуланы Лейлады. Ол да тутхан ишине сакды.

хар башламчылыккыга не жаны бла да билектик тапдырды.

Бу байрам а кыруу сабийлени угъай, ары келгенле-

ни барысыны да эслеринде кыларна, жыйалып сураткы тоюнгендиге.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Тегерек стол

Жаланда бирден кюч салыу хайыр берликку

Искусстволаны Шимал-Кавказ кырал институтуу маданият колледжинде бу кюнде «Коррупцияга кыжау бирден сюеленик» деген ат бла «Тегерек стол» эткенди. Ала студентле, преподавательле, Нальчик шахары прокуроруну тамата болушуккычу Марат Мамбетов, КМР-де «Патриот» регион жамауат биригууну таматасыны орунбасары, профессор Эфендиланы Фуад да кыташкандыла.

Тобешууну кезиунде Мамбетов Марат коррупцияны таматарыны торпюлерини юслеринден билдиргенди, анга кыжау керюшни амаллары бла да шагырей этгенди. Аны бла байламлы документи филым да керюлгюзгенди. Анга кырагандан сора уа, сюзю башланды.

Жыйылыуа кыташкандан коррупцияга кыжау сюелиу хар бир инсанны да борчу болганын бир ауздан айтканды.

«Тегерек столну» СКГИ-ни башчылары, шахар прокуратура, «Патриот» жамауат организациа да бирип кырагандыла. Аны магъа-

насы – жамауат, бютонда жаш тило, кырау жаны бла билими болурча студию. Юбюгоню тобешуубозде кеп жаш адам торлю-торлю сорула бергенди, алагуа тынгылы жуула да алганды. Мен омон этгенден, былай тобешуеле, ушакъла бек керекдиге, аны себепли ала мындан ары да бардырылыккыдыла, – дегенди Эфендиланы Фуад.

Колледжини студенти Тамара Кал-

ХОПАЛАНЫ Марият.

Право

Наркотиклени ташыганын тийгизгандыла

Россиели ФСБ-сыны КМР-де Управлениени кыруу куулуучулары наркотиклени законсу сатуу-алууга кыжау мадарланы толтургандан кезиде Нальчиктен 46-жыллык А.Б. Халиджову амальик иши тохтатылды. Ол башка региондан республикага наркотиклени ташыуу кы-

раганды, Законсу сатуу-алуудан «эксперт» уу сыйырылганды, аны аурулуугу 0,7 килограммга жетеди.

Чегем району сюдо, А.Б. Халиджову Россиели УК-сыны 30-чу статьясыны 3-чо кесвиге 228-чи статьясына 5-чи кесвиге эмда 30-чу статьясыны 3-чо кесвиге, 228-чи статьясыны 4-чо кес-

свигени «г» пунктуна буузылук эткенди тохташырып, аны эркининин 8 жылга бла 6 айга сыйырырга деген ономуу чыгарганды. ол кючине киргенди. Эр киши бу заманы кыты нызамлы колонияда туруккуд, деп билдиргендиге бизге УФСБ-ны пресс-службасындан.

Урван райондан эм Нальчиктен 18 инсанни алдан, аладан 170 миллион сом жыйганды.

Следовательле, КМР-де МВД-ни Экономика амальик кыайтарыгыга эм коррупцияга кыжауу бөлөмюно полициячылары бла бирге бардырды тинтуулганды сора, бахсанчы амальиктен ишлеген аханы законку мурдорунга чыгырырга керюшгенди. Ол аханы букмекер компанияга ашырып, спорт оюнда кытхачан этгенди.

Эр кишиге РФ-ни УК-сыны 159-чу статьясыны 4-чо кесвиге 3-чо статьясыны 1-чи эм 2-чи кескелерине кере терслеу материалла ачылгандыла. Улоповый иш прокуратура-ни кыраууна берилгенди.

ТОКЛАНЫ Фатима хазырлаганды.

Ахчаны кеси сюйгөнчэ кыратканды

КМР-де МВД-ни Следствени управлениисыны куулуучулары хыйчалыккы эмда амальиктен ишленген аханы законку мурдорунга салырга керюшгени бла байламлы ачылганы улоповый ишин тинти бошгандыла. Бу амальиклени эткенине Бахсан району Ата-

раганды, 32-жыллык кесин терсленди.

Аныкыланганыча, 2022 жылда июльдан 2023 жылда октябрьге дерн кезиде бахсанчы предпринимательство бла керюше, тыншыларын эмда багалы электор оборууданыны сатуу-алуу бла байламлы бизнесге кы-

тышырга чакырганды. Ол алдан жыйган аханы бир айдан кыайтарыгыга, ол угъай, башындан 10 процент кышарга айтканды.

Алай эр киши аханы кеси керектерине «кыратканды» эмда айткан замандан илерине кыайтармаганды. Алай бла хыйчалы Бахсан,

Урван райондан эм Нальчиктен 18 инсанни алдан, аладан 170 миллион сом жыйганды.

Следовательле, КМР-де МВД-ни Экономика амальик кыайтарыгыга эм коррупцияга кыжауу бөлөмюно полициячылары бла бирге бардырды тинтуулганды сора, бахсанчы амальиктен ишлеген аханы законку мурдорунга чыгырырга керюшгениди. Ол аханы букмекер компанияга ашырып, спорт оюнда кытхачан этгенди.

Эр кишиге РФ-ни УК-сыны 159-чу статьясыны 4-чо кесвиге 3-чо статьясыны 1-чи эм 2-чи кескелерине кере терслеу материалла ачылгандыла. Улоповый иш прокуратура-ни кыраууна берилгенди.

ТОКЛАНЫ Фатима хазырлаганды.

Жаңгы китап

САБИЙ – ЮЙОРНО КЕЗ ЧЫРАГЫ

Бу кюнде КМР-ни маданиятыны сыйлы куулуучусу Тюбейланы Светлананы «Белляу, белляу, бейлейим...» деген аты бла жаңгыртылган китабы чыкканды.

Китап бир нэнча бөлөмдөн кыралды. Аны ал сөзюнде автор халкыбызда кыартны бла сабилени сыйларыны, аланы кыларны юсонден айтды. Талай нар сөз да келтирди колго. Аны бла бирге сыйлы хадисде ол жаны бла не зат айттыгандан да билдирди. Ал сөздө жыл санына кере сабилеге кылай айткандары да саналды. Сөз ючюн, жылы толгунуу – «кырганакъ» неда «эмчекдиги», эки жылына дери – «бешикдиги», эки-чүч жылдына – «жаңгы тилгенген сабий», төрт-беш жылдына – «акъылбалкы болмагандан сабий»...

сабийге ат атайдыла. итлик чачын жоюлоп, аны садакъсын келешдиле, итлик келечиктин кийрдириле, бешикге салдыла.

Сабийге ат атануу юсонден бөлөмдө хар аты да кесини энчи терн мағанасы болганы айтылды. «Аталган ат адамны кыдары бла байламдыла. Аны андан ары жашуу кылай болуу кере себеплик этеди дегендиге», – деп, автор ол затны эслеп этерге чакырды.

«Бешик керекле» деген бөлөмдө сабилени жукуусун тынчтайрыкы затла саналдыла. Ызы бла бирге салыуа этиген жуумушлу, ол иш биринчи кере кимге шаналганы эм алгъышча саналдыла.

Китапта сабий кырманлыккы бардырганды адеттеге да эни э бөлөмдөди. Ызы бла бурун заманладан келген, ата-бабаларыбыз минг жылла бла кыраганды инануула келелие.

«Сабийни салуууна сакълыкъ» – бешикдиги – беш торло» деген бөлөмдөгө уа милдетте эртелден жуюргон адетте, халк медицинаны айтыларды да киредиле. Ала мажосюнон заманладан келсе да, мурдорудула.

«Сабийи салуууна сакълыкъ» – бешикдиги – беш торло» деген бөлөмдөгө уа милдетте эртелден жуюргон адетте, халк медицинаны айтыларды да киредиле. Ала мажосюнон заманладан келсе да, мурдорудула.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Билдирю

Энипта заман баргы

Хурметли шухеял! Ючюнчо апрельде «Къабаты-Малкър Республиканы Жигитлери» деген республикалы программага кыташырга сюйгөнлеге болжал бошалыккыды, ол энци аскер операцияны ветеранларына эм къазуатка кыташкыналга деп жарошдырлыганды. Аны юсонден КМР-ни Башчысы Козбек Коков кесини телеграм-кональда жазканды.

«Бу программага кыташкыналга кырал эмда муниципал службада иш тобары оң барды, неда социал эм экономика бөлөмдө, сатуу-алууда иш ачып, келсерины сынырга болушукдула.

Алгъа барырга, кесини тууган республикасына да ишлеп, айнырга сюйгенле <http://geroi.kbr.ru> сайтха кире, тошерге эм бу электрон geroikbr@yandex.ru почтага жазарга неда телефон номерге +7 (903) 491-37-27 шөлөширге болушукдула.

Сизни жигитлиги эм кыянын уруш болуулодо оюмузте биленимиз, торло-торло бөлөмдөге промышленностюга, ал молке, курулушда, туризмде, жашоу журт-коммунал молке эм жол-транспорт бөлөмдөге кырал борчланы тамалауда улму мағананы тутуды.

«Къабаты-Малкър Республиканы Жигитлери» программа жетишим болдуругу, сайлаган бөлөмдө алычланы сонны кошууругу оң береди.

Биз сизни сакълайызы» – деп айтканды билдирюде.

Спорт

«Доммакъ» бла кыайтканды

Озган жыйында Волгоград аскер кылот туюншоден Россиели Биринчилиги этгенди. Анга 18-21 жыллары толган спортчула кытайткандыла. Черек районну 1-чи номерли спорт школунда бирини атпаларын этген Перийланы Абдул-Керим бла Каркъланы Омар да кючлерин кыргозтгенди. Жашла Краснодар край эм Москва шахар ючюн эршигенди.

Алай бла Каркъланы Омар, 88 килограмм

аурулукада ючюнчо болуп, «доммакъ» кылот туюншоден Россиели Биринчилиги этгенди. Анга 18-21 жыллары толган спортчула кытайткандыла. Черек районну 1-чи номерли спорт школунда бирини атпаларын этген Перийланы Абдул-Керим бла Каркъланы Омар да кючлерин кыргозтгенди. Жашла Краснодар край эм Москва шахар ючюн эршигенди.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

Айбатландыруу

Терекле орнатырыкыдыла

Къашхатауну Мечиланы Къямат атлы ара орамда кыарт назы тереклени орунларына жаш назы, кыайын терекле салынырыкыдыла.

Белгилисича, назы терекни тамыры тереннге бермайды. Ол себептен бийик терекле кыаты жел ургандан аусала, ол тийредеги журтлагга, адамлагга да хата келтирирге болушукдула. Аллай кыоркыу салып тургандан терекле уа 30-дан аслам бардыла. Энди аллай тереклени кесип, тамырларын да чыгырып, жаш тереклени алай саллыкыдыла.

УЧРЕДИТЕЛЪЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

<p>Баш редактор КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан</p> <p>РЕДАКЦИЈА: ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редактору орунбасары), ЖАНУРАЗЛАНЫ Нахабат (баш редактору орунбасары), ТОКЛАНЫЛАНЫ Мамбетов (жууаны секретары), МУСУКАЛАНЫ Сакинат, ТИКАЛАНЫ Фатима, ТРАМАЛАНЫ Зуура, УЛБАШАНЫ Мурат.</p>	<p>ТЕЛЕФОНЛА: Редактору примини – 42-63-01. Баш редактору орунбасары – 42-38-21, 40-04-82. Жууаны секретары – 40-28-97. Секретари – 40-93-62. Корректоры, спецнашлесте – 42-63-57.</p> <p>РЕДАКЦИЈАНЫ БЕТМОНДЕРИ: Политика эм право – 42-24-02. Экономика – 42-66-76. Кулчура – 42-66-76. Социал ишле – 42-75-82. Курортла, туризм эм спорт – 40-39-93. Окыуучула бла байламлыкка жорютоуу эм жалыуу – 42-37-94. Сурат алууу – 40-59-18. Энци корреспондент – 42-68-72. Операторла – 42-66-85.</p>	<p>Редакция авторла бла кылат жорютпейди. Къыз жазыккагы рецензия этпейди эм ала артка кыайтарыгыдыла.</p> <p>Газетте басылгандан материалла айтылгандан омонда республиканы оюму бла кесиникте болушукдула. Ала алай айтылгандан хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсонден законку тинтиликке материаллары авторлары кесери жууакыдыла.</p> <p>Редакция апрелдан 400 гезет тизгенден (машина бла жазылганды 5-6 бет) кенио аймады.</p> <p>Газет Связаны, информация технологияны эмда асылмаи коммуникацияны ишлери жаны бла федерал наалор службаы (Роскомнадзор) Кыдагыра-Малкырау управлениисында 2016 жылда 19 декабрьге регистрация этигенди.</p> <p>Регистрация номер – ПИ № ТУ07-00118. Индекс – П 5893</p>	<p>Газетин басмагы «КМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службаы хазыр эткенди.</p> <p>Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басманганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а</p> <p>Газетлени кесирине ташыруу ючюн КМР-ни почта сыйлашы федерал Управлениисы жууакыдыла. Телефонла: 76-01-21</p> <p>КМР-ни «Роспечать» акционер обществосу жууакыдыла. Телефон: 42-69-34</p> <p>Газет шыккыла юч кере чыгъарды – гезетюрге, орта, шабат кюнесле.</p>	<p>Номерте графикте кере 19,00 сагытта кыоз салындаы. 20,00 сагытта кыоз салынганды</p> <p>ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГАРЫШЛА: Жаңгырауданы Нахабат – дежуурный редактор; Кетечиниланы Зуфия – жууаклы секретары орунбасары; Гегяланы Валентина (1-чи бет), Ахматланы Лоаза (2-чи бет), Балиланы Фегуза (3-чо бет), Зезаланы Лида (4-чо бет) – корректорла.</p> <p>Тиражи 1830 экз. Заказ № 691 Багъасы 13 сомду.</p>	<p>РЕДАКЦИЈАНЫ ЭМ ИЗДАТЫЛЫН АДРЕС:</p> <p>360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5</p> <p>электрон почта: elbor_50@mail.ru</p>
---	--	---	--	---	--